

SPROOKJES BESTAAN NIET ... CAPPADOCIE WEL

HOEVEEL SARDINES GAAN IN EEN BLIK?

Wat hebben nu in godsnaam sardines te maken met een uitstap naar Cappadocië. De plaats in het voertuig. Met zessen in de micra, waarvan vier op de achterbank. Het is een beetje krap maar het gaat wel. Ook het kofferbakje zit proppensvol.

Vrijdagmorgen om half vijf vertrekken we van onze parking. Het is nog donker en er is weinig verkeer. Noël, de cockpit-assistent is klaar wakker. In Turkije zijn afstanden immers altijd lang en een paar honderd kilometers, daar draai je je hand niet voor om.

De snelweg naar Pozanti maakt een diepe snede doorheen het Taurus gebergte. Hoewel de zesvakssnelweg comfortabel rijdt blijft het voorzichtig zijn omdat klimmen en dalen elkaar afwisselen en zeker het dalen is gevaarlijk. Het asfalt is zo aangelegd dat het de snelheid afremt, maar af en toe zijn er chauffeurs die ons voorbijvliegen.

Na Pozanti een prettige verrassing. De snelweg richting Cappadocië is in aanbouw maar we kunnen hem reeds gebruiken. Achteraan in de wagen weerklinkt een zacht geknor van de slaapstertjes. Voor hen zijn de eerste paar uur letterlijk en figuurlijk voorbijgevlogen.

We stoppen in een restaurantje langs de weg. Een drankje en voor mezelf is er kaymaklı bal (honing met kaymak, een soort crème van volle melk). Rustpauzes zijn goed. Je kan de benen eens strekken, natuurlijke behoeftes doen en tegelijk onderbreekt het de lengte van de rit.

Na Niğde nemen we de afslag Derinkuyu waar we toekomen om stipt acht uur. Maar de cockpit assistent heeft natuurlijk zijn taak naar behoren vervuld!

Ik hou ervan te rijden in Turkije als ik gezelschap heb. Zeker voor lange afstanden is dit belangrijk. Eens je uit de steden bent is rijden vrij makkelijk in Turkije. Het wegnen van vandaag is niet meer hetzelfde als vijftien jaar geleden.

De snelheid op de autostrade (privé maar spotgoedkoop) is gelimiteerd tot 120 km, op de secundaire wegen is dit 90 km. Maar met uitzondering van de Egeïsche kust waar er geen geld is voor nieuwe wegen is de rest sterk verbeterd. Overal zie je wegen in aanleg of nieuwe wegen met viervaksbanen. Niemand houdt zich aan de snelheid. Ik vind van mezelf dat ik hier heel snel, maar telkens veilig, rijd. Toch ben ik een schildpad in vergelijking met de Turkse chauffeurs die me voorbijvliegen.

En nu wil men de snelheidslimieten aanpassen. Naar boven toe wel te verstaan. Onbegrijpelijk. Nu al haalt Turkije in de statistieken de piek van verkeersdoden.

ALS MOLLEN ONDER DE GROND

Derinkuyu lijkt een slaperig dorpje waar niets te beleven valt. Om acht uur in de morgen lopen enkel een paar straatkinderen rond. Een vrouw met traditionele broek en een hoofddoek is bezig haar standje op te richten. Zodra ze ons in het oog krijgt probeert ze een poppetje te verkopen. We wandelen eventjes naar de kerk. Gesloten. De uitgehakte kruisen in de muur zijn met traliedraad overspannen.

Daarachter ligt de ondergrondse stad die we vandaag willen bezoeken. Over Cappadocië verspreid zijn er ongeveer tweehonderd, de meeste nog steeds ontoegankelijk.

Leven onder de grond, tot zeven verdiepingen en dit met honderden of duizenden mensen, waarom doe je dat? Eén van de hoofdredenen was de veiligheid. Oorspronkelijk maakten de bewoners onder hun huizen kelders en verbonden ze met tunnels met elkaar. De ondergrond bestaat uit tuftsteen, een makkelijk te bewerken gesteente, waarin je grotten en gangen kan uithakken.

Wie bouwde ze en wanneer? Feit is dat in Derinkuyu de Hellenen er 2.400 jaar geleden volgens Xenophon onderdak zochten, maar op basis van Hittitische (vele duizenden jaren ouder) inscripties bestaat het vermoeden dat de Hittieten er reeds gebruik van maakten, niet zozeer om zich te beschermen maar om vandaaruit de vijand aan te vallen.

Het bezoek aan een ondergrondse stad is een ervaring die je niet snel vergeet. Je daalt af door de gangen en vindt er opslagruimtes, keukens, kerken en in Derinkuyu zelf een missionarissenschool.

Het blijft verbazen hoe mensen in deze smalle gangetjes konden bewegen. Het is er fris en er is overal verluchting voorzien. Ik had vroeger de stad al eens bezocht, en heb last van claustrofobie.

De ondergrondse steden doen je stilstaan bij het feit dat hier duizenden, misschien honderdduizenden beschutting zochten tijdens oorlogen. Zo ontdek je weer iets nieuws. De eerste appartementen in de wereldgeschiedenis. Niet boven maar ondergronds. Fascinerend toch!

DE UIENVALLEI

Na een theetje vertrekken we naar het Soğanlı-dal. Een weinig bekende site omdat ze afgelegen en moeilijk bereikbaar is. Maar niettemin de moeite waard en je loopt er omzeggens alleen.

En de uienvallei (letterlijk vertaald want soğan betekent ui, soğanlı betekent met uien) is inderdaad de moeite waard. 25 km van Derinkuyu en zo'n 40 km verwijderd van Ürgüp gaan we steil bergafwaarts en dan, via een smal bruggetje naar het eigenlijke dal.

Komende van Mersin en Derinkuyu is dit de eerste grote verandering van het landschap. Tuftgesteente in de meest grillige vormen neemt de plaats in van de voorheen normaal uitzierende omgeving. Mijn cockpit chauffeur weet niet waar eerst kijken. Cappadocië overvalt je. Je bent er en kan het niet geloven. Geen enkele foto kan uitdrukken hoe je erdoor wordt gegrepen.

Nog voor het eigenlijke dal stoppen we aan een vrij toegankelijk kerkje. De omgeving staat vol met abrikozenbomen. Wij zijn er alleen.

Terwijl Sevim en Gülce de abrikozen plukken klautert de rest naar boven. Ik vraag me altijd af waarom ze kerken zo hoog maakten. Moet toch niet makkelijk zijn geweest. Het lijkt eerder op een bedevaartsweg dan op een makkelijk te bereiken plaats om je religie te beleven.

Over de klimtalenten van Leentje en Kimberley ga ik niet uitweiden, dat is niet bestemd voor deze site. Achteraf beweerden ze dat het aan hun 'ongeschikt' schoeisel lag (gelukkig hadden ze goede stapschoenen mee).

Iets verderop ligt de toegang tot de eigenlijke site. Er staan een paar boerenhuisjes en er is een proper publiek toilet. Je kan hier makkelijk een halve dag rondwandelen om alle kerkjes te bezoeken. Een riviertje stroomt tussen de twee helften van de site. Beneden is het leuk wandelen, de schaduw van de bomen doet deugd, maar eens uit de schaduw brandt de augustuszon ongenadig. Zonder water redt je het niet.

Gelukkig is de auto waar de airco zorgt voor de nodige koelte.

HET CENTRUM VAN CAPPADOCIE: ÜRGÜP.

We rijden over redelijke wegen, maar de putten in de weg tussen de Soğanlı-vallei en Ürgüp zijn verraderlijk. Niet dat er veel verkeer is, maar door de zomerhitte en de winterkoude (want in de winter is het koud in Cappadocië dat uiteindelijk op vele plaatsen een hoogte heeft tussen 1.000 en 2.000 meter) én natuurlijk de overladen camions krijgt men een combinatie waardoor wegen risico's inhouden. Er is weinig verkeer en we gaan snel vooruit maar af en toe zijn er verraderlijke putten die je pas voorbij bent als je ze toevallig gemist (oef geluk gehad) of geraakt (helaas wat minder geluk) hebt.

Zelfs een cockpit assistent kan niet alles zien en we hebben een omweg gemaakt, maar uiteindelijk bereiken we Ürgüp, hét centrum van Cappadocië met een bevolking van 16.000 mensen.

Er zouden zich (maar dat was vroeger) zeventig moskeeën, vijf kerken en elf bibliotheken hebben bevonden. Vandaag is het een toeristisch centrum met veel kilimwinkels en wijnmakers.

Na een döner met kip en vlees wandelen we naar het panoramisch uitzicht. We komen er een prachtig hotel tegen, maar helaas, een beetje prijzig voor onze portemonnee. Toch blijft Ürgüp een goede uitvalsbasis om Cappadocië te verkennen. Het is centraal gelegen en iets minder toeristisch dan Göreme. In het bureau van toerisme helpt men je een pension of hotel te vinden, aangepast aan eenieders portemonnee.

MUSTAFAPAŞA, HET VROEGERE SINASSOS

Het is nu na twaalven. Hoewel we op grote hoogte zitten blijft het heet, maar er is geen luchtvochtigheid. 6 km ten zuiden van Ürgüp was er – voor de grote volkerenruil tussen Grieken en Turken – een levendige Grieks orthodoxe gemeenschap in Mustafapaşa. Het dorpje doet nog steeds Grieks aan.

We bezoeken er een klooster dat omgebouwd is tot pension. In de centrale zaal is het fris. De stenen gewelven zijn beter dan airco.

Prijs per persoon, 25 YTL, ontbijt inbegrepen. De eigenaar is een vriendelijke jonge man en de kamers zijn sober maar proper.

Mustafapaşa is weinig bekend maar het is een must voor wie Cappadocië bezoekt. Vroeger was het niet ontdekt en heel primitief. Vandaag echter komen er volle bussen met toeristen aan die er voor een dag verblijven. Dat heeft de sfeer van weleer wel aangetast.

We rijden daarna naar het 'bovenste Griekse huis'. Het is nu een hotel, prachtig gerestaureerd. We informeren naar de prijs. Twee aaneengebouwde kamers in de kelderverdieping en een prachtige marmeren badkamer (in totaal voor vijf personen) zouden onze overnachtingsplaats kunnen worden. Ze willen er een bed bijplaatsen en inclusief ontbijt kost het dan 350 YTL, 175€ zeg maar voor zes personen. We nemen het kaartje mee. Afhankelijk van waar we deze avond zitten, kunnen we dan nog steeds beslissen.

Ooit logeerde ik in het 'beneden Griekse huis'. In die tijd was het nog geen tweehonderd frank per persoon. Maar Cappadocië verandert, net zoals onze wereld verandert.

Eigenlijk overweldigt Cappadocië. We rijden even de bergen in en het landschap verandert weer in één van de zovele unieke valleien die Cappadocië rijk is.

GÖREME, BESTAAT DIT ECHT, OF IS HET EEN DROOM

De weg van Ürgüp naar Göreme gaat steil bergop. En of je het wil of niet, onderweg voel je de neiging om te stoppen.

We doen het dan ook maar om naar de drie heksen te gaan kijken. Stenen die gestapeld staan alsof ze elk moment kunnen uit elkaar vallen. Toch bestaan ze al honderden of duizenden jaren.

De grillen van de natuur. Vulkanische uitbarstingen bedolven het gebied dat nu Cappadocië is gedurende acht miljoen jaar (het startte 10 miljoen jaar geleden). Verder deden wind, regen, rivieren en welke natuurelementen je ook maar kan bedenken hun werk.

Het is indrukwekkend. Zelfs op foto's. Maar als je het ziet, is het nog anders. Een rijk van feeën, een surrealisme waar zelfs Dali niet aan kan tippen. Een beschrijving van deze wonderen kan niet uit deze pen voortvloeien. Je moet het zien om het te begrijpen.

We slaan een zijweg in. Naar het panoramisch punt van waaruit je de rozenvallei kan bezoeken. Een landschap dat baadt onder de zon en in de kleuren van de ondergaande zon een wonder is. Eigenlijk kan je hier overal rondwandelen en verkennen en val je van de ene verbazing in de andere. Maar er is zoveel te zien. Alles doen kan niet. Dit zijn nog maar de eerste impressies. Maar voor eeuwig vastgegrift op het netvlies.

De rozenvallei wordt beheerd door de gemeente. In de vallei ligt een cafeetje. Een pijl duidt aan dat het slechts tweehonderd meter is. Na een stuk dalen beseffen we dat het Turkse meters zijn, twee kilometer zal wel meer in de buurt liggen. Vergeet nooit dat je na het dalen ook de weg opnieuw moet klimmen. En in een hete augustuszon is dat geen sinecure. Daarom kregen we terug want er nog zoveel te zien.

Dan volgt Göreme. Overal rotsen in weer andere grillige vormen. Het openluchtmuseum.

Cappadocië was sinds de tweede-derde eeuw een plaats waar het vroege christendom en het monnikenleven zich heeft gevestigd. Overal, maar dan ook overal vind je kerkjes met fresco's. De meeste weliswaar sterk beschadigd.

Eigenlijk is dit erg. Het christendom vernietigde de praal en pracht van de Oudheid en veel van de 'heidense' cultuur. Het feit dat de islam (of toch althans een deel van islam) verbiedt om menselijke gezichten af te beelden, heeft ertoe geleid dat vele fresco's zwaar zijn beschadigd. Maar de ergste beschadigingen zijn van de graffiti die met hun onzin een erfgoed van eeuwen vernietigen. Triest. Intriest. Zowel voor monumenten uit de Oudheid als deze van de christelijke periode hier in Cappadocië.

Maar Göreme blijft bijzonder. Indrukwekkend. Maar ja, dat was het al de hele dag.

DE POTTENBAKKERS VAN AVANOS

De dag is voorbijgevlogen. Te snel. We rijden langs bij Erdogan, een vriend mij en Sevim, die in Avanos zijn atelier heeft. Het is geen atelier voor het publiek. We ontmoetten er de bekende linkse volkszanger Edip Akbayram en drinken er een theetje.

Erdogan is een beeldhouwer van halfverheven reliëfs. Zijn leermeester, die ik ook heb gekend, stierf enkele jaren geleden. Op zijn sterfbed in het hospitaal dronk hij raki met het infuus in zijn arm. Jaren was hij opgesloten omdat hij lid was van een verboden linkse partij. Overal in Avanos vind je zijn pentekeningen terug. Die gaf hij om zijn (drank)schulden te betalen.

Voor mij is Erdogan één van de belangrijkste artiesten in Turkije. Zijn abstracte creaties zijn prachtig. Maar bovenal is Erdogan mijn vriend. Ik logeerde dikwijls bij hem en uren hebben we gepraat en gediscussieerd. Het atelier is een plaats voor kunstenaars, linksen en progressieven.

Overnachten doen we uiteindelijk in het Duru hotel, gelegen op een panoramisch punt in Avanos. Leuke kamertjes en het uitzicht op de Kızılırmak (de langste rivier van Turkije) is meegenomen.

Er zijn veel Franse rugzaktoeristen. Hun laatste dag. Maar wij krijgen de beste kamers.

Na een lange trip willen we wel een biertje. Maar dan een koude en wat men ons voorschotelt is niet koud genoeg.

De eigenaar heeft daar een oplossing voor gevonden. 'Efes in een ijsbadje.'

Turken zijn inventief. Sociaal en vriendelijk. Bovenal gastvrij. Iets waar ons volk nog veel van kan leren. Maar willen we dat wel? Zijn wij niet in de ban van ons eigen leven?

Dan terug naar het dorpscentrum. We eten er testi-kebab met sla en brood. Testi kebab is een specialiteit van de streek. In een aardewerken potje wordt een stoofpotje gestoken en dat potje wordt dichtgemaakt, daarna in de oven en na een half-uurtje breken ze het voor je open aan tafel.

Eén kleine vergissing hadden we gemaakt. We hadden gevraagd om het aci (pikant) te maken en het was een beetje té pikant. Maar lekker.

De specialiteiten eten van de streek, het is een genoegen in elke streek van Turkije en steeds weer word je verrast door de lekkernijen die ze hier uit hun keuken tevoorschijn toveren.

Daarna nog naar een pottenbakkerswinkel. Erdogan verkoopt immers niet het gebruikelijke. De winkeltjes overweldigen. Het is na tien en de man is heel vriendelijk. We kopen wat geschenkjes en daarna maakt de man nog een pot waarna we uitgenodigd worden hetzelfde te doen. Gülce maakt in een kwartiertje een ietwat kramakkelig kruikje op de pottenbakkersmolen.

En dan naar ons hotel. Een frisse nacht. Geen zwoele nachten (dat is bestemd voor het luchtvochtige Mersin). En een echt Turks ontbijt. Vier verschillende zelfgemaakte confituren, eitjes, sla, potjes met honing, twee verschillende soorten olijven, een kan thee en een kan voor de nescafé. Luxe in vergelijking met de gewone pensions. Eén uur ontbijten we om dan weer een vallei te bezoeken. O ja, overnachting met ontbijt was 30 YTL per persoon.

DE ZELVE VALLEI

Een paar kilometer van Avanos, langs een zijwegje, bezoeken we de Zelve vallei. Weer zijn de vormen anders. Weer word je gegrepen door het landschap. Weer zijn er de alomtegenwoordige kerkjes in de grillige rotsen.

Maar niet alleen de rotsen of grillige figuren zijn speciaal. De cockpit assistent, zoals steeds opmerkzaam, ontdekte er een klein diertje, lijkend op een eekhoorn dat ze hier sincap noemen.

Cappadocië is zo speciaal, zo verschillend en zo uniek dat je telkens opnieuw denkt dat je niet in de realiteit zit, dat hier of daar een kabouter of een figuur uit de mythes tot leven kan komen.

DE CANYON VAN ILHARA

Na ons goddelijk ontbijt en een bezoek aan de Zelve vallei verlaten we de sprookjes om terug in een 'normaal' landschap terecht te komen.

Zoals het Soğanlı-dal in een uithoek ligt van Cappadocië, zo ligt de Ilhara canyon in een andere uithoek. We rijden richting Aksaray langs een goede baan en rond twaalf uur hebben we de canyon bereikt.

Het is of hier opnieuw een stuk van het Cappadocië dat we voorheen zagen tot leven is gekomen want aan het dal van de canyon liggen grillige rotsen met kerkjes. En bovenop is er de door een aardbeving veroorzaakte kloof.

We dalen af. Makkelijk en het is fris. Geen hitte. Beneden tussen de kloof loopt een riviertje met ijskoud water. Ook hier weer de kerkjes in de rotsen en blijkbaar is de afdaling voor een idioot te groot want de fresco's zijn onbeschadigd.

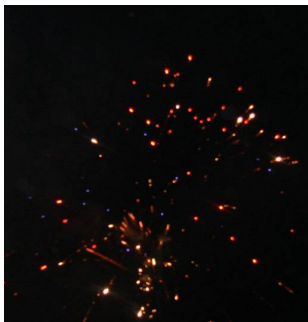

Alleen, de klim terug naar boven, vermoeiend. Dan zie je pas dat ze de jeugd niet meer maken zoals in onze tijd.

Tsja, hoe leg je nu dit weer uit. Want wandelen in de vallei van Ilhara is een belevenis op zichzelf. Een mooi slot van Cappadocië. Maar enkel een einde van deze tweedaagse want er is zoveel te zien dat je niet anders kan dan terugkomen. Het is als een goede oude cognac. Je moet er van tijd tot tijd eens aan nippen en voor Cappadocië betekent dit terugkomen en opnieuw ontdekken en uitgebreider stilstaan bij al die verschillende streken met hun steeds veranderende landschappen.

DAT WAS NU OOK WEER NIET NODIG

We keren terug. Het klinkt banaal, maar we waren moe en voldaan. Nog even een toastje onderweg en dan over de snelweg terug naar Mersin. Thuis wacht ons een heerlijke maaltijd van kip, worteltjes en aardappelen. Kost van thuis smaakt even lekker als de Turkse keuken.

Terwijl we nagenoten van de tweedaagse werd plots een vuurwerk ontstoken. Om onze terugkeer te vieren? Dat was nu ook weer niet nodig.

Toch was het een perfecte afsluiter.